

Губернатар паказаў гравы клас

Старшыня Віцебскага аблвыканкама ў складзе беларускай каманды стаў чэмпіёнам свету па гравым трыятлоне. На апошнім адбылося і каманднае спаборніцтва. Наша зборная сапернічала ў эстафете з камандай Расіі і Еўропы. За хвіліну Мікалай Шарстнёў падняў у штуршку 32-кілаграмовую гіру больш за 50 разоў. І ніхто не здолеў наблізіцца да гэтага выніку. Журналісты «Звязды» былі адзінымі прадстаўнікамі рэспубліканскіх СМІ, якія зафіксавалі гэты факт.

Гравы чэмпіянат прайшоў у мінулыя выхадныя ў будынку новай віцебскай школы. У спартыўнай зале тут ёсць нават трыбуна.

У чэмпіянаце бралі ўдзел больш за 150 спартсменаў прыкладна з 15 краін. Самаму паважанаму па ўзросце — 80 гадоў, і яго ў Віцебску павіншавалі з юбілеем. Былі і дзеці... А наогул на аналагічных спаборніцтвах рознага ўзросту ўзроставыя рэкорды ўдзельнічаў: 1,8 месяца (1) і 92 гады (1).

Гравы спорт дазваляе не толькі падтрымліваць сябе ў форме, але і ўстанавіць рэкорды фактычна ў любым узросце. І, што дзіўна, пры ўсё больш папулярным сярод дзяўчат. Напрыклад, 10-гадовая школьніца з Казані Каміла Валуліна займаецца ўсяго пару месяцаў і ўжо выйграла чэмпіянаты свету, Еўропы, Азіі. І ў Віцебску выступіла ўдала. Як і яе бацька Рустам. Ён чэмпіён свету і Еўропы сярод спартсменаў ва ўзросце 50—54 гады.

Чэмпіянаты праводзяць у Беларусі ўжо не першы год. Спрыйаў гэтакі наш зямляк, які жыве ў Расіі, Анатоль Мікалаевіч Яжоў, прэзідэнт Міжнароднай канфедэрацыі праваго спорту майстроў, кіраўнік Міжнароднай федэрацыі праваго трыятлона, уладальнік дзясятка залатых медалёў чэмпіянатаў свету і Еўропы. Яго перамогі, зафіксаваныя ў Кнізе рэкордаў Гнэса, цяжка дакладна падлічыць. Гэты

мер абутку (так паведаміў арганізатарам чэмпіянатаў яго падначалены, адказны за спорт).

Мікалай Шарстнёў, вітаючы спартсменаў, сказаў, што мо і не трэба яму выступаць бо, у адрозненне ад іх, не гравік. Пажартаваў, каб штуршок лічылі за два. У выніку паказаў найвышэйшы пілатаж.

Скончыў займацца спортам у 1992 годзе (нарадзіўся ў 1960-м. — А.П.), калі атрымаў дыплом у інстытуце. Займаўся цяжкай атлетыкай толькі падчас вучобы. Стараюся падтрымліваць здаровы лад жыцця. І займаюся фізкультурай, каб падтрымліваць форму. І ў першую чаргу для павагі да сябе, — прызнаўся губернатар журналістам.

Анатоль Яжоў канстатаваў, што губернатар Віцебшчыны — першы кіраўнік такога рангу, які не толькі выступіў у гравой эстафете. Ён не гравік, але майстар спорту па цяжкай атлетыцы. Ведаю, што на спартакіядзе дзяржслужачых штурхнуў 32-кілаграмовую гіру за 2 хвіліны 75 разоў. Гэта вельмі моцны вынік. І так не кожны майстар міжнароднага класа зробіць. Ён аказаў вялікую падтрымку ў арганізацыі цяперашніх спаборніцтваў, — заінтрыгаваў паважаны спартсмен.

На маіх вачах губернатура старалася падбраць адзенне для выступу. Аказваецца, у яго 42-гі па-

Аляксандр ПУКШАНСКІ. pukshanski@vziazda.by

Фота Віктара КНАПЕВА

Далегляды

ПАЛЯШУК... З КРАІНЫ БАСКАЎ

Крысціян Рансэра прывясціў доктарскую дысертцыю даследаванні заходнепалескіх гаворак

У адказ на пытанне пра тое, як захапіўся беларускай мовай, Крысціян усміхаецца і адказвае: «Гэта доўгая гісторыя». Упершыню ён трапіў у нашу краіну ў 2005 годзе, тады ў Мінскім дзяржаўным лінгвістычным універсітэце вучыў рускую мову. Калі ж ад сяброў пачуў беларускую, то адчуў неверагодную блізкасць да сваёй роднай мовы, баскаксай. Гэта, а таксама пэўная экзатычнасць матэрыялу і падштурхнулі да бліжэйшага знаёмства.

Потым быў курс беларускай мовы ў Брэсцкім дзяржаўным універсітэце імя А.С. Пушкіна, абарона магістарскай дысертцыі ў Іспаніі, а таксама расшэненне прывясціццё доктарскую менавіта заходнепалескім гаворкам. Як каза сам малады даследчык, яго як лінгвіста цікавіць рэдкія з'явы, што не захаваліся ў афіцыйнай беларускай мове: адметныя рысы, якіх няма нават у суседніх славянскіх мовах. Ва Універсітэце Сурэя (Вялікабрытанія) Крысціян знайшоў куратара для будучай працы, а таксама фінансавую падтрымку. І цяпер у межах даследавання ён ладзіць экспедыцыі па Палесці.

Выпраўляючыся ў лінгвістычную экспедыцыю, будзь гатовы першыя два тыдні толькі назіраць і знаёміцца.

Моўнага бар'ера з палешукамі ў маладога даследчыка не існуе: ён выдатна размаўляе па-беларуску. Ужо працаваў у вёсках Жытка Пінскага раёна, Багданаўка, што на Лунінецчыне, Татар'я Драгічынскага раёна, а ў хуткім часе скіруюцца на Століншчыну, у вёску Гараданя.

— Палешукі — людзі досыць стрыманыя, — дзеліцца Крысціян. — Калі бачыць новага чалавека ў вёсцы, ды яшчэ і замежніка, гарадскога, з універсітэта, то не ведаючы, як сябе паводзіць. Будучы гаварыць па-руску ці прыходзіць на больш літаратурную беларускую. Для таго, каб пачуць сапраўдную палескую гаворку, трэба час і больш блізкае знаёмства з мясцовымі жыхарамі. Гэта не толькі тут, у Беларусі, так заўжды бывае. Калі выпраўляўся ў лінгвістычную экспедыцыю, будзь гатовы першыя два тыдні толькі назіраць і знаёміцца. Трэба хадзіць па вуліцах, заходзіць у краму, лазно, наведваць царкву, каб цябе бачылі мясцовыя жыхары і пачалі цікавіцца табой.

Даследчыка ўразіла, што ў заходнепалескіх гаворках не заўсёды працуе агульны лінгвістычны закон эканоміі моўных сродкаў:

адзін чалавек падчас гутаркі выкарыстоўвае розныя формы слова, якія па сутнасці абазначаюць адну і тую ж граматычную з'яву. Напрыклад, паляшук можа сказаць «магу», «можу», «мажу». Таксама тут захаваліся рысы старажытнага парнага ліку. Дарэчы, як заўважыў Крысціян, такія рэдкія формы ўжываюць толькі людзі, якія нарадзіліся да 1941 года.

Калі палескія жанчыны дояць казу — і я з імі, мужчыны косяць — я таксама на лузе.

— Калі прыежджа ў вёску, стараюся перадусім паглядзець, які жывуць людзі, якімі спрамамі займаюцца, каб знайсці агульныя тэмы для гутаркі, — значае малады даследчык. — Тут кіруюся прыкладам славуэтага антрапалага Эванса-Прычарда. Ён нежк падчас экспедыцыі доўга не мог знайсці агульную мову з мясцовымі. Але пабачыў, што ў кожнага чалавека ёсць карова, і каб паразумецца, набыў сабе карову! Калі палескія жанчыны дояць казу — і я з імі, мужчыны косяць — я таксама на лузе. Для гэтых людзей такі лад жыцця — частка іх сусвету, і тэму для размовы трэба шукаць менавіта так.

Крысціян Рансэра цікаваць не толькі граматычныя ўласцівасці гаворак, але і зласныя тэксты, напрыклад, казкі. Але запісаць іх не заўсёды атрымліваецца: часам вясковыя саромеюцца распавядаць на камеру.

— На гэты выпадак маю план «Б» — кніжкі-казкі, якія змяшчаюць толькі малюнкi, — усміхаецца Крысціян. — Іх паказваю палешукам і

Даты

Падзеі

Людзі

22 ЧЭРВЕНА

Дзень усенароднай памяці ахвяр Вялікай Айчыннай вайны.

1593 год — мінскім ваяводам быў прызначаны Ян Абрамовіч — прадстаўнік шляхецкага роду, адзін з галоўных дзеячаў-кальвіністаў у ВКЛ, прыхільнік іх саюза з праваслаўнымі ў барацьбе з каталіцызмам і незалежных пазіцый ВКЛ у адносінах з Польшчай. Ён змяніў на гэтай пасадзе Багдана Сапегу і знаходзіўся на ёй да 1596 года.

1721 год — 195 гадоў таму нарадзіўся Аляксандр Максімавіч Семянтоўскі, беларускі і расійскі археолаг, фалькларыст, этнограф і краязнаўца. У 1860-90-я гады — сакратар Віцебскага губернскага статыстычнага камітэта, рэдактар неафіцыйнай часткі «Витебских губернских ведомостей», пазней рэдактар «Памятной книжки Витебской губернии». Аўтар прац па археалогіі, статыстыцы, побыце і культуры насельніцтва Віцебшчыны. Сабраў каштоўныя звесткі пра многія беларускія замкі, замчышчы і курганы. Вялікім укладам у нацыянальную духоўную скарбінку стала складзенае А. Семянтоўскім апісанне славуэтага крыжа Еўфрасінні Полацкай. Памёр у 1893 годзе.

1941 год — 75 гадоў таму з Заходняй асобай ваеннай акупі ўтвораны Заходні фронт, аператыўнае стратэгічнае аб'яднанне войск Чырвонай Арміі ў Вялікую Айчынную вайну. У першыя дні вайны войскі фронту вялі цяжкія абарончыя баі ў Беларусі, нанасілі контрудары, удзельнічалі ў Смаленскай бітве 1941 г. і абарончых аперацыях пад

Было сказана

Аляксей Пысін, паэт:
Пакуль зямля твая жывая,
І ты жывы!

Масквой восенню 1941 года. У ходзе гэтых баёў быў сарваны гітлераўскі план разгрому Савецкага Саюза на працягу некалькіх тыдняў (план «Барбароса»). У снежня-студзеня 1941-1942 года войскі фронту ўдзельнічалі ў контрастнах ладзе пад Масквой, разграмілі і адкінулі нямецка-фашысцкія войскі ад Масквы. Камандуючыя фронтам: генерал арміі Д.Р. Паўлаў, генерал-лейтэнант А.І. Яроменка, Маршал Савецкага Саюза С.К. Цімашанка, генерал-палкоўнік І.С. Конев, генерал арміі Г.К. Жукаў, генерал-палкоўнік, генерал арміі В.Д. Сакалоўскі, генерал-палкоўнік І.Д. Чарняхоўскі.

Дарагую **Веру Іванаўну ПАДАЛЯКІНУ** з вёскі Ганчары Лідскага раёна шчыра віншуем з 75-годдзем! Зычым добрага здароўя на многія гады, будзёрсці, аптымізму, поспехаў ва ўсіх тваіх справах... Заўсёды помнім і любім цябе! Дзякуем за клопат!
З павагай — твае муж, сын, нявестка і ўнук Раман.

ДАРЭЧЫ

Гісторыя мовы баскаў, народа, які жыве на памежжы паміж Іспаніяй і Францыяй, досыць падобна на лёс беларускай мовы. Калісьці гэтыя землі былі незалежнай краінай, што мела назву Каралеўства Навара. Тут ужо ў XVI стагоддзі выйшаў пераклад Новага Запавета на баскскую мову. Раней, чым у суседняй Іспаніі, пачалася Рэфармацыя. Але потым пад іспанскім уціскам адбыўся заняпад мовы і культуры... Адраджэнне пачалося толькі з XIX стагоддзя, часа значнага індустрыяльнага росквіту рэгіёна. У 1920 годзе была створаная Акадэмія баскаўскай мовы. Але ў час рэжыму Франка баскаўская мова, народныя касмозы і музычныя інструменты былі забаронены. Толькі ў 1968 годзе, дзякуючы інтэлектуалам, якія жылі за мяжой, Акадэмія сабралася зноў, яе члены вырашылі за аснову афіцыйнай баскаўскай мовы, на якой сёння вядзецца навучанне ў школах і ўніверсітэтах, узцьцэ цэнтральныя дыялекты Краіны Баскаў.

прашу расказаць гісторыю, што намалёвана. З гумарам, досціпам. Бываюць такія выдатныя апавяды! Ды і мова чуюцца жывая. А ў цэлым, трэба выкарыстоўваць розныя падыходы, больш прыслухоўвацца да таго, як людзі гавораць паміж сабой, бо часам у інтэрв'ю кажучы адно, а падчас гутарак з вясковымі гучачы іншыя словы.

Дарэчы, Крысціян Рансэра — досыць шодры даследчык. Ён ахвотна дзеліцца вынікамі сваіх росшукаў, відэаролікі з распаведамі палешукоў, фотаздымкі і вынікі сваіх назіранняў, некаторыя выновы размяшчае ў адмысловым блогу westpolsian.wordpress.com.

Марына ВЕСЯЛУХА. vesialuha@vziazda.by

УСМІХНЕМСЯ

Для падтрымання патрэбнага спартыўнага духу да гульцоў зборнай Расіі па футболе прыехалі жанкі... А трэба было, каб прыехалі цешчы.

— Мужчыны, у гэты хмуры халодны вечар ці не сарэцеце вы даму?
— Афіцыянт! Два па дзвесце!

Дзед выйграў шмат грошай у латарэю. Журналісты просяць яго падзяліцца адчуваннямі.
— Ну, што я магу сказаць... Я рады, што ў мяне цяпер з'явілася вялікая і любячая сям'я.

Ніколі не бачыў лятаючых талерак? Жаніся!
— У каго тавар таннейшы, у вытворцы ці ў дылера?
— У вартуаніка.

ЧЫМ ПАДКАРМІЦЬ АГУРКІ?

Дасведчаныя дачнікі імкнуцца як мага радзей з'яўтацца да выкарыстання рознай «хіміі» на сваім участку. Асабліва гэта тычыцца такой культуры, як агурок, бо яго часта ўжываюць свежым.

ХЛЕБ

Каб прыгатаваць якасную падкармку для агурку з хлеба, напоўніце звычайнае вядра на 2/3 нарэзанымі скарынкамі звычайнага чорнага хлеба, заліце вадою і пастаўце пад прас у цёплае месца прыкладна на 7-10 дзён. Атрыманую хлебную закваску разведзце ўтрымайце ў дададзі 1 пачак з-пад запалак універсальнага ўгнаення на 12 л вадкасці.

Такім растворам можна паліваць агуркі з пачатку цвіцення і да пачатку завядання раз на 7 дзён.

Хлебная закваска мае кіслую рэакцыю, таму асабліва добра падыходзіць для шчолачных глебаў. Каб нейтралізаваць кіслату, можна дадаць у закваску перад разведзеннем вадою мел або дакладнаўваю муку.

ПОПЕЛ

Выдатнае арганічнае ўгнаенне, дакладны хімічны састаў якая загадзя вызначыць складана. Справа ў тым, што ён залежыць ад віду і ўзросту спаленых раслін. Аднак у попелі наземнае прысутнічае кальцый, неабходны для росту агурку.

Уносяць попел усяго 5-6 разоў за перыяд росту агурку. Першы раз гэта робяць у самым пачатку фарміравання расліны, калі на сцябло з'яўляецца 2-3 лісточкі, наступны раз — у пачатку цвіцення, а ўжо потым па меры росту пладоў з прамежкамі ў 14 дзён паміж падкармкамі.

Выкарыстоўваюць попел можна ў двух відах: сухі попел; попелны настой.

Сухім попелам пасыпаюць глебу перад палівам раслін. Для прыгатавання попельнага настою заліце 10 ст. л. попелу 5 літрамі вады і настойвайце 8-10 дзён, рэгулярна размешваючы настой.

Парады практыкаў па падкармцы

- Любія падкармкі агурку праводзіць толькі ў цёплае надвор'е пасля паліву раслін, каб не нашкодзіць каранёвай сістэме.
- Нельга адначасова ўносіць попел і азотазмяшчальныя саставы — вылучыцца шмат аміяку, і расліны могуць загінуць.
- вельмі важна, каб попел быў драўняны, без прымешак смецця або пластыку.

ДРОЖДЖЫ

Дражджавую падкармку для агурку выкарыстоўваюць даволі часта, бо яна валодае масай пераваг:

- павышае выносіласць расады пры недахопе святла;
- паляпшае каранейтварэнне;
- з'яўляецца крыніцай прыродных бактэрый, якія павышаюць імунітэт раслін;
- з'яўляецца выдатным стымулятарам росту раслін.

Каб прыгатаваць падкармку, вазьміце 10 г сухіх дражджэй і разварыце іх у 10 л цёплай вады. Дадавайце ў раствор калі 2 ст. л. цукру, дадайце яму настаяцця 2-2,5 гадзіны і разведзце 50 літрамі вады.

Агуркі добра адгукаюцца на дражджавы падкармкі, пасля іх прымянення яны даволі хутка нарошчаюць вегетатыўную масу і пладовыя завязі.

За ўвесь час вырошчвання ўжывайце такое ўгнаенне не больш за 2 разы: першы — прыкладна праз 12-14 дзён пасля перасадкі расады ў грунт; другі — пасля фарсаванай падкармкі.

КУРЫНЫ ПАМЁТ

Курыны памёт змяшчае вялікую колькасць такіх важных і патрэбных для раслін пажыўных элементаў, як фосфар, азот, цынк, медзь.

Прымяняць гэта ўгнаенне можна як у разведзеным выглядзе, так і ў сухім.

Дасведчаныя дачнікі раяць выкарыстоўваць ўгнаенне на аснове курынага памёту 3 разы за сезон: першы раз — у маі-чэрвені (у пачатку вегетацыі); другі — падчас цвіцення; трэці — падчас актыўнага плоданашэння.

Сухі курыны памёт лепш ужываць у пачатку або канцы сезона. Можна выкарыстоўваць цэлы або расквашаны памёт.

Яго ўносяць у глебу пад перакопку з разліку 500 г на 1 кв. м.

Часта дачнікі выкарыстоўваюць на сваіх участках настой курынага памёту. Прыгатаваць яго нескладана: запоўніце ёмістасць на 1/3 курыным памётам і даліце даверку вады. Давайце сумесі настаяцца на працягу 2-4 дзён, пастаянна памешваючы яе. Разведзце гатовае ўгнаенне вадою (1:3 ці 1:4) і паліце ім градкі з разліку 1,5 л на 1 кв. м.

Каб курыны памёт хутчэй раскладаўся, можна дадаваць у яго прэпараты «Тамір» або «Байкал-М» (з разліку 1 ст. л. прэпарату на вядра доўга).

ЗЯЛЁНКА + ЁД

Каб пазбавіцца ад каранёвай гнілі, спачатку разведзце 10 кропель зялёнкі ў вядры вады і паліце расліны гэтым раствором. Затым разведзце 10 мл ёду ў 10 л вады і таксама апырсквайце гэтым саставам парасткі і лісце агурку.

Яшчэ адзін варыянт выкарыстання незваных сродкаў таксама дазваляе абараніць расліны ад каранёвай гнілі: 1 частку ёду або зялёнкі разведзце ў 2 частках вады і абмажце атрыманым раствором сцябло агурка на 10 см ад зямлі. Дастаткова ўсяго двух такіх апрацовак, каб пазбавіцца ад грыбка, які выклікае захворванне.

Сакрэт зялёнкі і яе антысептычных уласцівасцяў у медзі, якая ўваходзіць у састаў прэпарату. Медзь не толькі абараняе расліны, але і з'яўляецца выдатным ўгнаеннем для агурку. Асабліва карысным такое ўгнаенне будзе на балоцістых глебах.

Ад мучністай расы на агурках можа выратаваць просты рэцэпт: змяшайце 9 л вады і 1 л няглыстага малака, разварыце ў іх 10-12 кропель ёду і апрацуйце расліны атрыманым раствором.

ШАЛУПІННЕ ЦЫБУЛІ

Да эфектыўнага хатняга ўгнаення для агурку можна аднесці і настой шалупіня цыбулі. Асабліва актуальна такая падкармка, калі ў раслін пачынае жоўкнуць лісце.

Каб прыгатаваць настой, заліце шалупіня шалупіня 8 літрамі вады, пастаўце на агонь, даведзце да кіпення і накрывце вёчкам. Хай маса настаяцца на працягу 3-4 гадзін. Затым прыгатаваць настой і паліце ім агуркі пад карань. Калі такі саставам апырсквайце расліны, то вы атрымаеце выдатную пазакармную падкармку, якая да таго ж абароніць агуркі ад розных захворванняў.

СОДА

Ад заўчаснай пажоўкласці лісця агурку можа засцерагаць раствор звычайнай соды. Проста разведзце 1 ст. л. соды ў 10 л вады і паліце раствором свае пасадкі.

Калі ж і ч. л. соды разварыць у 1 л вады і апырсквайце гэтым саставам агуркі, то вы атрымаеце выдатны прасфілкаваны сродак супраць мучністай расы.

Спыніць жаўценне лісця агурку можа таксама з дапамогай кефіру. Для гэтага разведзце 2 л кефіру ў вядры вады і апырсквайце атрыманым саставам расліны.

СЁННЯ

Сонца	Усход	Заход	Даўжыня дня
Мінск	— 4.37	21.46	17.09
Віцебск	— 4.19	21.44	17.25
Магілёў	— 4.27	21.36	17.09
Гомель	— 4.34	21.23	16.49
Гродна	— 4.54	21.59	17.05
Брэст	— 5.05	21.50	16.45

Месяц

Поўня 20.06—26.06.
Месяц у сузор'і Вадалея.

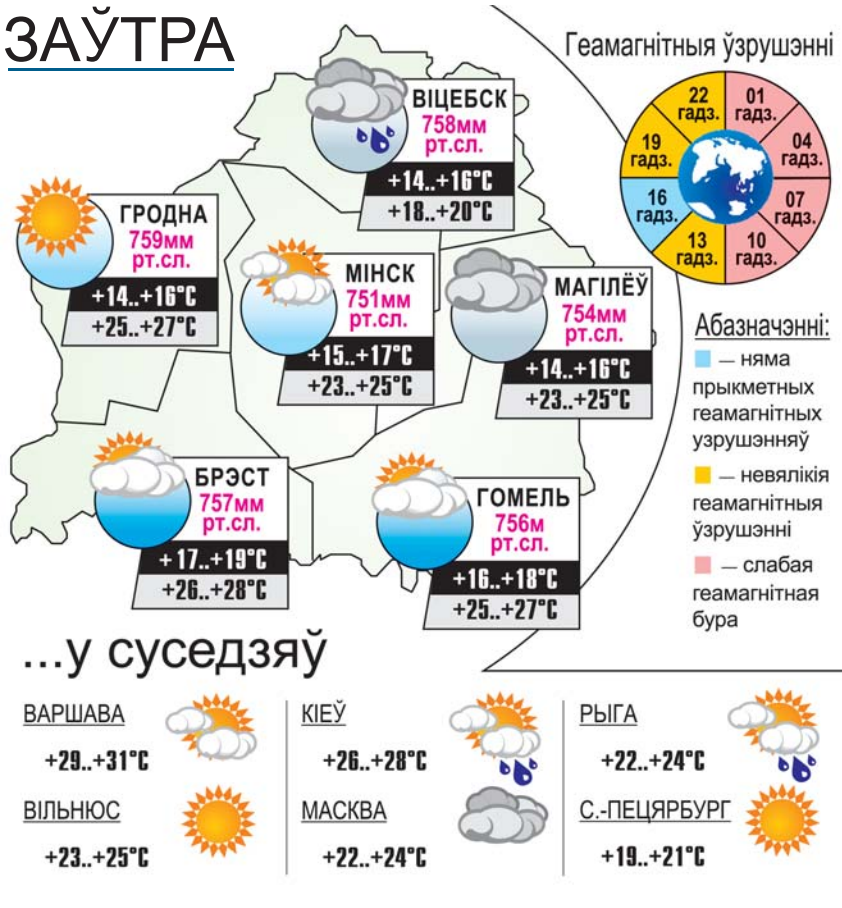
Імяніны

Пр. Марыі, Аляксандра, Аляксея, Кірылы.
К. Паўліны, Інакенція, Тамаша, Яна.

Фота Анастасіа КЛЕШЧУКА

ЗАЎТРА

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛІНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 ад 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫЙНАСЬ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар **КАРПЮКЕВІЧ Аляксандр Мікалаевіч**

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛІГІЯ: Н. ДРЬЫЛА, Н.КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, А. ЛЯХОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВИНАУ (намеснік галоўнага рэдактара), В. МЯДЗВЕДЗЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), Н. РАСОЛСЬКА, С. РАСОЛСЬКА, А. СЛАНЕУСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛІШЫН, Л. ЦІМОВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара).

Выда